

PROBLÉMY ORGANIZACE VÝCVIKU

Otázkám výcviku věnujeme stále málo publicity, i když v oblasti mírové činnosti armády jde o jednu z jejích klíčových činností. Marně též hledáme definici o významu výcviku vojsk v nových teoretických pracích. Např. „Vojenská strategie“ píše (str. 25) o tom, že jednou ze základních otázek jsou i „teoretické principy přípravy země a ozbrojených sil na válku...“ a dále celkem dosti podrobně rozvádí oblasti zkoumání, avšak o přípravě lidí tam nenacházíme ani slovo. Ani operační stupně velení nevěnují řešení výcvikového procesu žádnou pozornost.

A přes to můžeme očekávat, že i přes rozsáhlou technizaci všech složek armády zůstane lidský faktor, jeho připravenost, odbornost a morální úroveň ještě dlouho jedním z rozhodujících, ne-li převažujících při řešení bojových a operačních úloh. To potvrzují různé rozborů — např. i izraelská agrese z minulého roku.

Armáda byla a zůstane i nadále přísně účelově specifikovanou společenskou smíšenou soustavou s přísně vymezeným cílovým chováním. Toto cílové chování se realizuje teprve v ozbrojeném zápase a je proto v mírovém období obzvláště řečeno „zakonzervováno“ (i když existence soustavy, její kvalita i kvantita i v době míru ovlivňuje vývoj společenských procesů). Protože jde o „smíšenou“ společenskou soustavu, její hodnota pro možnou realizaci cílového chování je vždy dána kvalitou obou prvků — materiálního a personálního. Příprava personálního prvku je dána a vyplývá především z výcvikového procesu, jež představuje dnes složitý společenský proces.

Celá organizace výcviku jde u nás v podstatě podle starých a překonaných zásad. Na armádu klademe neobyčejně vysoké požadavky pokud jde o stupeň bojové pohotovosti a připravenosti. Tyto požadavky se mění podle změn, které

vnášejí do ozbrojeného zápasu nové zbraně. Armáda proto musí i k dosažení svého „mírového“ cíle neustále reagovat na všechny změny, ke kterým dochází. Nejde přitom o jejich obecné poznání, ale především o přesnou a účinnou aplikaci tohoto poznání do „činnosti vojsk“.

Tato aplikace se bude dotýkat oblasti zdokonalování průběhu výcvikového procesu a tvorby jeho obsahu, vlastního řešení výcvikového procesu a zdokonalování metodiky výcviku.

PRŮBĚH VÝCVIKOVÉHO PROCESU A TVORBA JEHO OBSAHU

Celou organizaci výcvikového procesu ovlivňují v zásadě dva prvky. Je to především požadovaná úroveň bojové pohotovosti a připravenosti a pak způsob personálního obsazení funkčních míst v soustavě daného typu a řádu.

Přesná specifikace požadované úrovně bojové připravenosti toho kterého prvku soustavy má vyplynout z podrobné analýzy jeho úkolu v předpokládaném sražení a má se opírat o reálné a maximálně optimální výpočty — rozhodně ne jen o nějakou obecnou charakteristiku bojové pohotovosti tak, jak je dnes chápána.

Jde o to, aby požadavky bojové připravenosti nebyly nadsazeny tak vysoko, aby samy o sobě nezpůsobily svoji negaci. Např. požadavek urychleného výcviku tak, jak je dnes realizován, vede ve své podstatě ke snížení úrovně bojové připravenosti jednotlivce a tím i ke snížení bojové připravenosti armády v celku.

Pokud jde o druhou oblast, většina funkčních míst na úrovni bezprostředních vykonavatelů (tj. u rot, čet, družstev) je obsazena vojáky základní služby. Přitom jsou druhy vojsk — letectvo, PVOS, raketové vojsko — s vyšší profesionalizací. Především letectvo představuje zbraň, kde tuto funkci vykonavatele převzali vojáci z povolání.

Domnívám se, že i přes tento světový trend (SSSR, USA, Francie) nedojde v naší armádě k širší profesionalizaci a to především pro převažující podíl pozemních vojsk, zvláště pěchoty a tankových jednotek. Proto jsem přesvědčen, že ještě dlouho příprava vojáků základní služby bude rozhodujícím způsobem určovat celý průběh výcvikového procesu.

Počítáme s tím, že vlastní „masa“ vykonavatelů bude v armádě zařazena jen dočasně, po dobu vymezenou zákonem.

To přináší s sebou požadavek určit

- jaký musí být způsob nástupu, průběhu a ukončení základní služby vzhledem k dosažení požadované bojové pohotovosti,
- jaké znalosti a návyky u vojáků vypěstovat, aby mohli plnit určenou funkci nejen v průběhu základní služby, ale i
- které musí zůstat zakořeněny v jejich myšlení a chování (zakonzervovány) při opětném povolání do aktivní služby.

Tyto tři požadavky rozhodujícím způsobem určují celou organizaci výcvikového procesu. Bez jejich přesného vymezení není možné účelně organizovat výcvik.

Jejich určení se musí opírat o analýzu ze základních koncepcí vedení ozbrojeného zápasu — dokonce lze mluvit o nutnosti přímo rozhodujícího doktrinního přístupu. Analýza musí ve svých závěrech specifikovat, jaký bude cha-

rakter bojového použití jednotky či útvaru dané specializace, jaké úkoly a v jakém rozmezí bude především plnit. To představuje totiž základní výchozí bod pro celou další práci při organizaci výcviku.

Pokud jde o vlastní obsah výcvikového procesu — jeho náplň — je limitován požadavky na danou jednotku (jako prvek soustavy) formou jejího předpokládaného použití v boji. Přesné vymezení obsahu výcvikového procesu můžeme vyvodit z vymezení nutných činností, které vyžaduje soudobý boj na dané jednotce.

Aby bylo takovéto vymezení možné, musíme specifikovat především základní obecnou koncepci bojové činnosti pro soustavu daného stupně. I zde jde o oblast doktrinárního řešení. Jde o vyhodnocení možných způsobů bojové činnosti přihlížející ke všem zvláštnostem naší armády — ať jde o její celkové místo a úlohu, či o úlohu svazů, svazků, druhů vojsk, či personální a technickou oblast, nebo o oblast vnějších vlivů — jako je nepřítel, terén, povětrnostní podmínky apod.

Tento požadavek nelze vyvrátit poukazem na existenci našich polních a bojových řádů. Dosavadní praxe, kdy se jedná v podstatě o doslovný překlad sovětských řádů, vede k tomu, že jejich formulace jsou značně obecné a nepřihlížejí ke specifikům naší armády. Např. ustanovení o bojovém použití obrněných transportérů, srovnáme-li výzbroj našich transportérů a transportérů předpokládaného nepřítele, má nepřítel řadu výhod daných výzbrojí zvláště pokud jde o dostřel. Vyžaduje tedy jejich bojové nasazení zvláštní postup daný jejich charakterem, aby tato ustanovení byla reálná a objektivně odpovídala situaci, jež by vznikla při střetnutí.

Naše válčiště charakterizuje řada zvláštností. Jde o prostor vysoce kultivovaný člověkem — tedy s hustým osídlením, komunikační sítí, ale i bohatě členitý a zalesněný s hustou sítí vodních toků. Protivník může při jeho obraně uplatnit řadu variant bojové činnosti. Na našich cvičeních se však vůbec nepočítá např. s obranou komunikačních uzlů, soutěsek apod. Chybí popis možné bojové činnosti respektující tato specifika v pomůckách nebo rukojetích pro různé velitelské stupně, doplňující obecnost základních řádů.

Je pak velmi problematické vyvodit z obecného popisu ustanovení polních řádů konkrétní charakteristiku bojové činnosti jednotlivých prvků armádní soustavy. Vypracování obsahové náplně výcviku vyžaduje, abychom obecná ustanovení řádů rozpracovali do konkrétnějších požadavků na jednotlivé prvky soustavy.

Teprve konkrétní rozpracování charakteristiky možné bojové činnosti naší armády, přihlížející ke všem specifikům, jež jsou dány polohou, složením armády, její výzbrojí, charakterem předpokládaného nepřítele a formami jeho bojové činnosti, terénu a dalšími prvky, dává možnost určit úlohu a místo svazů, svazků, útvarů a jednotek. Pak můžeme určit co je nutné ovládnout při výcviku, aby jednotlivé prvky mohly realizovat svoji bojovou činnost.

ORGANIZACE VÝCVIKOVÉHO PROCESU

Tyto požadavky jsou fakticky rozhodujícím činitelem k určení cíle výcvikového procesu. Bez jejich určení nelze mluvit o účelném a zdůvodněném výcviku. Dokud tomu tak nebude, je dána plná možnost pro uplatnění subjektivistických názorů a vlivů už přímo v oblasti centrálního řízení.

Výcvikový proces lze z tohoto hlediska přirovnat k jakémukoliv jinému procesu — např. k výrobě aut. Tady každý uzná, že nelze organizovat výrobu automobilu bez podrobné znalosti konečného výrobku, bez znalosti každého detailu jeho konstrukce. Dnešní výcvikový proces přeoranizováváme stále znovu a znovu, aniž bychom právě znali přesnou podobu „konečného výrobku“.

„Konečnou podobu výrobku“ výcvikového procesu představují právě požadavky kladené na daný prvek bojové soustavy bojovou činností. Z nich pak je možné dalším rozbořem přesně určit, co musí nezbytně ovládat daná specializace, daná osobnost, aby soustava mohla fungovat; co je nutné, aby se naučila pro sebezachování při vlastním bojovém střetnutí (aby nebyla ihned na počátku zničena) a s čím ji musíme seznámit, aby mohla podle své volby uplatnit svoji iniciativu. Tímto vymezením fakticky určíme i obsah výcvikového procesu v celku.

Celkový objem výcvikového procesu můžeme rozdělit do dílčích cílů — stejně jako je tomu u vzpomínané výroby automobilů. I zde jsou dílčí výrobní cykly — výroba motoru, chassis, karoserie atd. Jde však o zpracování neživé hmoty — proto můžeme jednoznačně a přesně popsat průběh výrobního cyklu. Ve výcvikovém procesu „zpracováváme“ živý materiál — uvědoměle jednající bytost tj. člověka.

Způsob výcviku bude proto pokaždé jiný. Je určován charakterem nejen každého vojáka, skupinami vojáků, ale celé masy vojáků v dané jednotce. Proto se domnívám, že lze objektivně a přesně určit výcvikové cíle, stanovit dílčí cíle pro jednotlivé odbornosti i pro časové úseky, ale nelze — oproti průmyslové výrobě — přesně určit jediný návod, jedinou metodiku jak tyto cíle realizovat při výcviku. To je věcí konkrétní činnosti cvičitelů, nebo jiných řídicích orgánů.

Náš dnešní postup je v podstatě opačný — nemáme přesně určené cíle výcviku, ale máme přesně vymezen obsah výcviku tím, že je přesný rozpis témat po jednotlivých předmětech a spolu s nimi i počet hodin na tato témata. Podle některých názorů je třeba jít ještě dál v centralizaci řízení a direktivně zpracovat předmět na jednotlivá zaměstnání spolu s popisem metodiky, určením počtu hodin, výcvikových pomůcek, místa atd. Řada soudruhů si jistě vzpomene, že to už tady všechno bylo a navíc dokonce i s jednotně zpracovanými přesnými přípravami řídicích zaměstnání.

Právě tato minulá skutečnost nás přesvědčila, že ani nejpodrobnější rozpis obsahu nemůže zaručit, že cíle výcviku budou splněny. Nikdo nemůže postihnout onu nevyčerpatelnou různorodost, již je výcvikový proces ovlivňován a formován.

Tento přežitý, direktivní způsob organizace výcviku zákonitě svazuje iniciativu vlastních organizátorů výcviku. Nedává jim možnost organizovat výcvik podle konkrétních podmínek a podle vlastních poznatků. Oproti tomu, určení výcvikových cílů pro jednotlivé prvky soustavy spolu s časovým vymezením realizace těchto cílů určuje co je nutné a v jakém termínu dosáhnout a ponechává plně v rukou přímých organizátorů *jak toho dosáhnout*.

To nijak nevylučuje, naopak předpokládá, že organizátoři a orgány výcviku budou mít odborně, pedagogicky a metodicky vypracované pomůcky k vedení jednotlivých zaměstnání (jako vodítko). Tyto pomůcky by ovšem měly být popisem ověřených, skutečně osvědčených postupů a nijak by neměly svazovat ruce při jejich použití.

SLEDOVÁNÍ A HODNOCENÍ VÝCVIKU

Určení cílového řešení umožňuje též rozvíjet intenzivní způsob řízení výcviku a dává všechny předpoklady k vytvoření účinného systému sledování a hodnocení výcviku, které by

- postihovalo určitý úsek výcviku — přesně vymezený proces,
- probíhalo v průběhu celého výcviku,
- zasahovalo jen jednu obsahovou oblast nebo skupinu procesu,
- probíhalo u objektu jednoho typu a podle typu procesu,
- umožňovalo organizovat výcvik sledovaných objektů podle stejných zákonitostí,
- umožňovalo a to je neobyčejně důležité — vytyčit stejná, jednotná, všeobecně platná a závazná kritéria pro hodnocení průběhu výcviku.

Můžeme říci, že čím přesněji vymežíme cíle výcviku, tím přesněji můžeme sledovat a objektivně hodnotit celý proces výcviku. Přitom to dovolí i skutečně účelnou organizaci celé administrativy a co není zanedbatelné i účelné a efektivní nasazení moderní výpočetní techniky při vyhodnocování výcviku.

Tento postup tedy dává všechny předpoklady k tomu, aby všechny stupně řízení měly i odpovídající znalosti o hodnotě výcvikového procesu a tím o kvalitě přípravy všech prvků celé soustavy. Takováto organizace výcviku pak dá i odpovědi plánovacím orgánům na otázky o kvalitě bojové připravenosti jednotek a dovolí jim pracovat s těmito údaji i při operačním či taktickém plánování. Umožní tedy brát v úvahu nejen hmotné či jiné materiální podklady, ale i personální faktor — tolik zatím opomíjený.

ROZDĚLENÍ ÚKOLŮ

V tomto pojetí výcvik naprosto není a nemůže být záležitostí tzv. „bojařů“, tj. velitelů jednotek, útvarů, příslušníků oddělení či skupin bojové přípravy.

Základní práce při organizaci výcviku patří nepochybně do zájmové sféry pracovníků operačního směru. Jejich slovo by mělo být rozhodující při formování základní charakteristiky bojové činnosti armády, svazů, svazků a druhů vojsk. Jim patří určení cílů přípravy štábů a velitelů, útvarů a jednotek, stejně jako formulace základních forem organizace výcviku z hledisek požadavků bojové připravenosti. Takovýto postup by ulehčil práci těm, kteří organizují vlastní výcvik a dal by jim i odpovídající podklady k dalšímu prohlubování účelných forem výcviku.

Jsem přesvědčen, že rozsáhlé a maximálně úplné uplatnění metod vědeckého řízení, rozboru procesů, studia práce a dalších moderních oborů z této vědní oblasti, umožní tak výrazné zlepšení výcviku, že bude mít pro jeho úroveň charakter kvalitativní změny. Zatím jsme však pouze na samém začátku.